

Renata Knap*

Uniwersytet Szczeciński

ROLA POLSKI W GOSPODARCE RYBNEJ UNII EUROPEJSKIEJ

Streszczenie

W artykule przedstawiono tendencje rozwoju polskiego sektora rybnego na tle UE w latach 2004–2012. Celem publikacji było określenie roli Polski w gospodarce rybnej Unii oraz ocena międzynarodowej konkurencyjności Polski w sektorze rybnym. Z przeprowadzonej analizy wynika, że w okresie członkostwa w UE zwiększył się udział Polski w unijnej produkcji, przetwórstwie, konsumpcji i handlu produktami rybnymi. Wzrost udziałów rynkowych oraz kształtowanie się wartości wskaźnika ujawnionej przewagi komparatywnej wskazują na poprawę międzynarodowej pozycji konkurencyjnej polskiego sektora rybnego.

Słowa kluczowe: gospodarka rybna, międzynarodowa konkurencyjność, Unia Europejska

Wprowadzenie

Gospodarka rybna należy do tych dziedzin polskiej gospodarki, dla której ocena skutków wstąpienia Polski do UE wywoływała w okresie przedakcesyjnym szczególnie wiele dyskusji i kontrowersji. Na temat bilansu korzyści i kosztów dla polskiego sektora rybnego związanych z integracją oraz przyjęciem Wspólnej Polityki Rybackiej wyrażane były wówczas często skrajne i sprzeczne opinie.

* Adres e-mail: renataknap@onet.pl.

Celem artykułu jest określenie tendencji rozwoju i roli sektora rybnego Polski w unijnej gospodarce rybnej oraz ocena międzynarodowej konkurencyjności polskiego sektora rybnego w warunkach członkostwa Polski w UE.

W pierwszej części opracowania przedstawiono zmiany w rybołówstwie oraz przetwórstwie i konsumpcji artykułów rybnych Polski i UE, w drugiej natomiast zaprezentowano wyniki analizy polskiego handlu zagranicznego towarami rybnymi i jego roli w handlu rybnym UE oraz przeprowadzono ocenę międzynarodowej konkurencyjności Polski na podstawie kształtowania się wartości wskaźników międzynarodowej specjalizacji i ujawnionej przewagi komparatywnej.

1. Produkcja i konsumpcja artykułów rybnych Polski i UE

W pierwszych pięciu latach członkostwa Polski w UE, podobnie jak w poprzedniej dekadzie, wielkość produkcji polskiego rybołówstwa (połowów morskich, śródlądowych i akwakultury) charakteryzowała silna tendencja spadkowa. W 2009 r. uległa ona odwróceniu, ale w następnych latach produkcja ponownie spadła poniżej poziomu z 2004 r. Skala obniżki była już jednak znacznie mniejsza i w 2011 r. polska produkcja ryb i innych organizmów wodnych była niższa niż w 2004 r. tylko o 2,6% (por. tabela 1).

Tabela 1. Wielkość i dynamika produkcji rybołówstwa Polski i UE w latach 2004–2011

Lata	Produkcja (tys. t)		2004 = 100 (%)	
	Polska	UE 27*	Polska	UE 27*
2004	227,2	7 336,8	100,0	100,0
2005	193,2	7 086,2	85,0	96,6
2006	181,3	7 018,9	79,8	95,7
2007	187,4	6 662,1	82,5	90,8
2008	179,3	6 439,9	78,9	87,8
2009	260,4	6 534,3	114,6	89,1
2010	220,5	6 708,7	97,0	91,4
2011	221,3	6 344,2	97,4	86,5

* W latach 2004–2006 UE-25 razem z krajami kandydującymi – Bułgarią i Rumunią.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *FishStatJ: Universal Software for Fishery Statistical Time Series*, FAO 2011, <http://www.fao.org/fishery/statistics/software/fishstatj/en> (1.07.2013).

Produkcja rybołówstwa Unii ogółem zmniejszyła się natomiast w tym samym okresie o 14,5% (tabela 1). W efekcie pomimo zmniejszenia się wielkości produkcji polskiego rybołówstwa udział Polski w produkcji UE wzrósł z 3,1% w 2004 r. do 3,5% w 2011 r., co plasowało Polskę na 10 pozycji wśród 27 krajów Unii pod względem wielkości produkcji ryb i innych zwierząt wodnych (por. tabela 2).

Tabela 2. Udział Polski w produkcji rybołówstwa UE w latach 2004–2011 (w %)

Kraje	2004	2006	2008	2010	2011
Austria	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Belgia	0,4	0,3	0,4	0,3	0,4
Bułgaria	0,1	0,2	0,2	0,3	0,2
Cypr	1,1	0,5	0,1	0,1	0,1
Czechy	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4
Dania	15,4	12,9	11,3	12,9	11,8
Estonia	1,2	1,2	1,6	1,4	1,3
Finlandia	2,0	2,3	2,5	2,5	2,6
Francja	12,4	11,8	11,5	10,0	10,7
Grecja	2,6	3,0	3,2	2,9	3,4
Hiszpania	15,1	17,9	18,2	18,2	20,0
Holandia	8,2	7,5	7,2	7,5	6,5
Irlandia	5,0	4,2	4,3	5,9	4,5
Litwa	2,2	2,2	2,9	2,3	2,2
Luksemburg	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Łotwa	1,7	2,0	2,5	2,5	2,5
Malta	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1
Niemcy	4,3	4,7	4,9	4,2	4,3
Polska	3,1	2,6	2,8	3,3	3,5
Portugalia	3,1	3,4	3,6	3,5	3,6
Rumunia	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2
Słowacja	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Słowenia	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Szwecja	3,8	3,9	3,7	3,3	3,1
Węgry	0,3	0,3	0,4	0,3	0,4
Wielka Brytania	11,7	11,3	12	12,1	12,3
Włochy	5,5	7,0	6,0	5,8	6,0
UE-27	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *FishStatJ...*

Zmniejszenie się produkcji polskiego rybołówstwa nie zahamowało rozwoju przetwórstwa rybnego, które w latach 2004–2011 należało do najbardziej dynamicznych dziedzin przemysłu spożywczego w Polsce (por. tabela 3). Już bowiem

w latach 90. ubiegłego wieku w przetwórstwie rybnym Polski wystąpiło zjawisko uniezależniania się tego sektora od wielkości dostaw krajowego rybołówstwa i wzrost znaczenia importowanego surowca rybnego w produkcji, podobnie jak w przetwórstwie rybnym UE ogółem¹ (por. tabela 3).

Tabela 3. Wielkość produkcji* i zatrudnienia w przetwórstwie rybnym w Polsce w latach 2004–2011

Lata	Produkcja (tys. t)	Zatrudnienie (liczba osób)
2004	229,4	13 377
2005	259,3	14 538
2006	287,9	16 438
2007	272,5	17 555
2008	271,4	17 595
2009	281,5	18 180
2010	321,7	18 844
2011	312,8	17 711

* W zakładach przetwórstwa zatrudniających 50 i więcej osób.

Źródło: *Rocznik statystyczny gospodarki morskiej*, GUS, Warszawa–Szczecin (różne roczniki).

W latach 2005–2009² wartość produkcji przetwórstwa rybnego w Polsce wykazywała wyższe tempo wzrostu niż wartość produkcji Unii ogółem, co skutkowało zwiększeniem się udziału Polski w produkcji przetworów rybnych UE-27 w ujęciu wartościowym z 4,6 do 6,3% (por. tabela 4). W 2009 r. Polska zajmowała pod tym względem 7 pozycję za Hiszpanią (19%), Wielką Brytanią (15,3%), Francją (13,4%), Niemcami (10,3%), Włochami (10%) i Danią (8,2%). Większą liczbę zatrudnionych w przetwórstwie rybnym odnotowywały w tym samym roku jedynie Wielka Brytania i Hiszpania, a większą liczbę przedsiębiorstw w tym sektorze – tylko Hiszpania i Włochy³.

¹ Por. R. Knap, *Kierunki i czynniki przekształceń w polskim przetwórstwie rybnym w latach dziewięćdziesiątych*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego” 2002, nr 333, s. 127.

² Najnowsze, dostępne w lipcu 2013 r. dane odnośnie do sektora przetwórstwa rybnego UE dotyczyły 2009 r.

³ Por. *Facts and Figures on the Common Fisheries Policy. Basic Statistical Data*, European Commission, Luxembourg 2012, s. 34–35.

Tabela 4. Wielkość produkcji, zatrudnienie i liczba przedsiębiorstw w przetwórstwie rybnym Polski i UE w latach 2005–2009

Wyszczególnienie	2005	2007	2009
Wartość produkcji (mln euro):			
Polska	878,3	1 132,3	1 260,7
UE-27	18 937,7	22 468,0	20 152,5
Liczba zatrudnionych:			
Polska	15 114	16 096	17 205
UE-27	129 500	126 307	120 388
Liczba firm:			
Polska	419	398	337
UE-27	4 035	3 975	3 667
Udział (%) i miejsce* Polski w UE:			
wartość produkcji	4,6 [7]	5,0 [7]	6,3 [7]
zatrudnienie	11,7 [4]	12,7 [3]	14,3 [3]
podmioty	10,4 [4]	10,0 [3]	9,2 [3]

* Liczby w nawiasach kwadratowych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Facts and Figures on the Common Fisheries Policy. Basic Statistical Data*, European Commission, Luxembourg 2012, s. 34–35; *Facts and Figures on the Common Fisheries Policy. Basic Statistical Data*, European Commission, Luxembourg 2010, s. 30–31; *Facts and Figures on the CFP. Basic Data on the Common Fisheries Policy*, European Commission, Luxembourg 2010, s. 28–29.

W Polsce w okresie członkostwa w UE systematycznie zwiększała się wielkość spożycia ryb i produktów rybnych. Spożycie ogółem wzrosło z 362,4 tys. t w 2004 r. do 414,9 tys. t w 2009 r., a udział Polski w konsumpcji artykułów rybnych UE-27 odpowiednio z 3,4 do 3,6%. W latach 2004–2009 spożycie *per capita* artykułów rybnych zwiększyło się z 9,5 do 10,8 kg, czyli o blisko 14%. Był to jednak ponaddwukrotnie niższy poziom niż średnia unijna, a Polska należała do grupy krajów UE o najmniejszym spożyciu ryb i produktów rybnych w przeliczeniu na jednego mieszkańca (por. tabela 5).

Tabela 5. Wielkość spożycia ryb i produktów rybnych w UE w 2004 i 2009 r.

Kraje	Spożycie ogółem (tys. t)		Spożycie <i>per capita</i> (kg)	
	2004	2009	2004	2009
1	2	3	4	5
Austria	98,6	126,8	12,0	15,2
Belgia	255,8	270,7	24,7	25,4

1	2	3	4	5
Bułgaria	27,5	34,6	3,5	4,6
Cypr	18,1	23,2	17,8	21,3
Czechy	98,8	101,5	9,7	9,7
Dania	125,1	121,1	23,2	21,9
Estonia	18,4	22,0	13,6	16,4
Finlandia	180,8	196,1	34,6	36,7
Francja	2 006,3	2 103,4	33,1	33,7
Grecja	220,5	231,5	19,8	20,4
Hiszpania	1 786,2	1 956,2	41,8	42,9
Holandia	311,1	325,4	19,2	19,6
Irlandia	95,1	98,7	23,3	22,4
Litwa	140,4	136,0	40,9	40,7
Luksemburg	11,7	13,2	26,0	26,5
Łotwa	30,2	39,5	13,0	17,5
Malta	12,4	12,7	30,5	30,7
Niemcy	1 137,1	1 258,9	13,8	15,3
Polska	362,4	414,9	9,5	10,8
Portugalia	562,6	651,3	53,6	61,1
Rumunia	92,2	116,7	4,2	5,4
Słowacja	41,3	43,4	7,6	8,0
Słowenia	18,5	20,3	9,3	10,0
Szwecja	285,1	298,2	31,8	32,0
Węgry	51,1	50,8	5,1	5,1
Wielka Brytania	1 215,9	1 302,7	20,2	21,0
Włochy	1 356,1	1 483,0	23,3	24,6
UE 27	10 559,3	11 452,8	21,6	23,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *FAOSTAT*, FAO Statistical Database, <http://faostat.fao.org/> (2.07.2013).

2. Rola Polski w handlu rybnym UE i międzynarodowa konkurencyjność sektora rybnego Polski

W latach 2004–2012 wartość polskich obrotów z zagranicą rybami i produktami rybnymi wzrosła blisko trzykrotnie. Wysokie tempo wzrostu charakteryzowało zarówno eksport, jak i import artykułów rybnych, ale dynamika przywozu przewyższała dynamikę eksportu, co przyczyniało się do wzrostu ujemnego salda Polski w wymianie ryb i produktów rybnych (por. tabela 6).

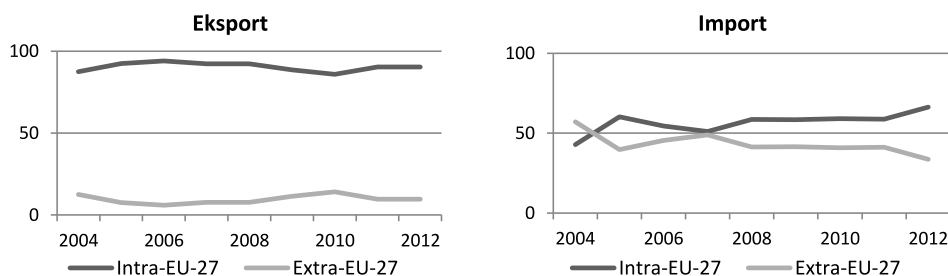
Tabela 6. Wartość, dynamika i saldo polskich obrotów z zagranicą rybami i produktami rybnymi w latach 2004–2012

Lata	Eksport		Import		Saldo (mln €)
	mln €	2004 = 100 (%)	mln €	2004 = 100 (%)	
2004	260,9	100,0	349,9	100	-89,0
2005	338,5	129,7	488,5	139,6	-150,0
2006	446,6	171,2	604,9	172,9	-158,3
2007	482,7	185,0	650,6	185,9	-167,9
2008	534,6	204,9	759,6	217,1	-225,0
2009	529,0	202,8	754,3	215,6	-225,3
2010	722,7	277,0	1 022,9	292,3	-300,2
2011	751,4	288,0	1 027,9	293,8	-276,5
2012	744,6	285,4	1 077,9	308,1	-333,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Eurostat, <http://ec.europa.eu/eurostat/> (4.07.2013).

W całym analizowanym okresie głównym kierunkiem eksportu z Polski były kraje UE, na które już w 2004 r. przypadało 87,5% całkowitego wywozu ryb i produktów rybnych, a w 2012 r. – aż 90,4%. Partnerzy unijni odgrywali mniejszą rolę w polskim imporcie artykułów rybnych, ale ich udział wykazywał wyraźną tendencję rosnącą i zwiększył się w badanym okresie z 42,9 do 66,3% (por. rysunek 1).

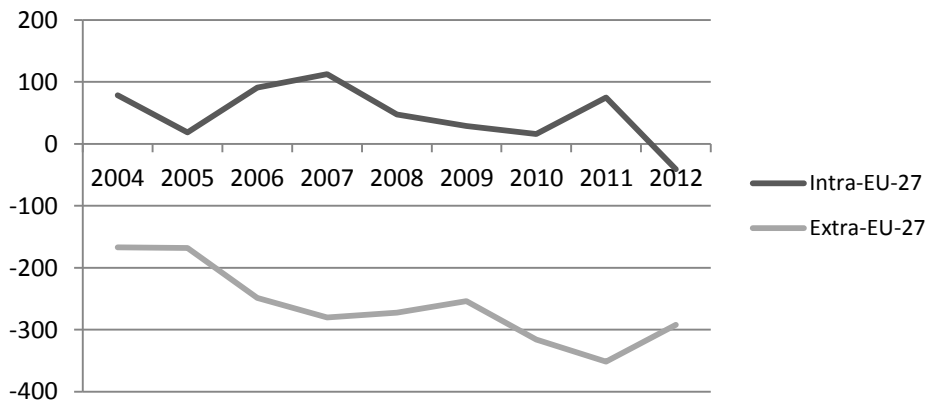
Rysunek 1. Udział wymiany wewnątrzunijnej (intra-EU-27) i krajami trzecimi (extra-EU-27) w polskim eksporcie i imporcie artykułów rybnych w latach 2004–2012 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Eurostat...

Wobec dominacji wymiany wewnątrzunijnej w handlu rybnym Polski warto podkreślić, że w całym analizowanym okresie jedynie z wyjątkiem 2012 r. Polska miała dodatni bilans w handlu z krajami UE, natomiast w obrotach z krajami trzecimi saldo wymiany było ujemne (por. rysunek 2).

Rysunek 2. Saldo obrotów rybami i produktami rybnymi Polski z krajami UE (intra-EU-27) i krajami trzecimi (extra-EU-27) w latach 2004–2012 (w mln €).

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Eurostat...

W omawianym okresie dynamika polskich obrotów przewyższała blisko dwukrotnie tempo wzrostu handlu rybnego UE ogółem, w efekcie więc udział Polski w całkowitym unijnym wywozie i przywozie artykułów rybnych zwiększył się również ok. dwukrotnie. Wzrost udziału Polski w handlu rybnym Unii ogółem wynikał przede wszystkim ze zwiększenia się roli naszego kraju w wymianie wewnętrznej (por. tabela 7).

Tabela 7. Udział Polski w handlu rybnym UE w latach 2004–2012 (w %)

Lata	Eksport			Import		
	Ogółem	Intra-EU	Extra-EU	Ogółem	Intra-EU	Extra-EU
2004	2,3	2,3	1,8	1,8	1,6	2,0
2005	2,7	2,9	1,3	2,3	2,9	1,7
2006	3,2	3,6	1,3	2,5	3,0	2,1
2007	3,4	3,8	1,7	2,6	2,9	2,4
2008	3,8	4,2	1,8	3,1	4,0	2,4
2009	4,0	4,2	2,9	3,2	4,0	2,6
2010	4,6	4,8	4,0	3,9	4,8	3,0
2011	4,4	4,8	2,5	3,6	4,5	2,8
2012	4,3	4,8	2,2	3,8	5,3	2,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Eurostat...

W latach 2004–2012 Polska awansowała do pierwszej dziesiątki unijnych eksporterów ryb i produktów rybnych, przesuając się w tym rankingu o 4 pozycje – z miejsca 12 w 2004 r. na miejsce 8 w 2012 r. (por. tabela 8). Pozycja Polski na liście unijnych importerów artykułów rybnych nie uległa natomiast zmianie – w 2012 r. tak jak w 2004 r. zajmowała ona 11 miejsce w UE pod względem wartości importu artykułów rybnych⁴.

Tabela 8. Struktura eksportu ryb i produktów rybnych UE-27 według największych eksporterów (extra- i intra-EU; ujęcie wartościowe; w %)

2004		2012	
1. Holandia	18,0	1. Holandia	15,1
2. Dania	17,7	2. Hiszpania	13,4
3. Hiszpania	14,5	3. Dania	12,8
4. Wielka Brytania	10,2	4. Szwecja	12,4
5. Francja	8,7	5. Wielka Brytania	8,9
6. Szwecja	5,6	6. Francja	6,6
7. Niemcy	5,0	7. Niemcy	6,4
8. Belgia	4,9	8. Polska	4,3
9. Włochy	2,9	9. Belgia	3,7
10. Grecja	2,7	10. Grecja	3,5
11. Irlandia	2,7	11. Portugalia	3,4
12. Polska	2,3	12. Irlandia	2,7
Razem 1–12	95,2	Razem 1–12	93,2
Pozostałe	4,8	Pozostałe	6,8
UE-27	100,0	UE-27	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Eurostat...

Ponieważ udziały rynkowe uznaje się za jedną z podstawowych miar międzynarodowej konkurencyjności, to zwiększenie się udziału Polski w unijnym eksporcie ryb i produktów rybnych wskazuje na poprawę międzynarodowej pozycji konkurencyjnej polskiego sektora rybnego, a tym samym – na wzrost konkurencyjności Polski w produktach rybnych w latach 2004–2012. W celu dokładniejszej oceny zmian międzynarodowej konkurencyjności polskiego sektora

⁴ Por. Eurostat, <http://ec.europa.eu/eurostat/> (4.07.2013).

rybnego w okresie członkostwa Polski w UE poniżej (tabela 9 i rysunek 3) przedstawiono kształtowanie się wartości innych jej popularnych miar, a mianowicie wskaźnika specjalizacji międzynarodowej (TC_i) oraz wskaźnika ujawnionej przewagi komparatywnej (RCA_i)⁵.

Tabela 9. Kształtowanie się wartości wskaźników TC_i i RCA_i w handlu rybami i produktami rybnymi Polski w latach 2004–2012 (w %)

Lata	TC_i^*	RCA_i^{**}
2004	74,6	115,0
2005	69,3	122,7
2006	73,8	133,3
2007	74,2	130,8
2008	70,4	131,0
2009	70,1	133,3
2010	70,7	148,4
2011	73,1	141,9
2012	69,1	134,4

* $TC_i = X_i/M_i$,
gdzie:

i – ryby i produkty rybne,

X_i – wartość eksportu wyrobów i ,

M_i – wartość importu wyrobów i .

** $RCA_i = X_{ij}/X_{iN} : X_{Tj}/X_{TN}$,
gdzie:

i – ryby i produkty rybne,

j – Polska,

N – UE-27,

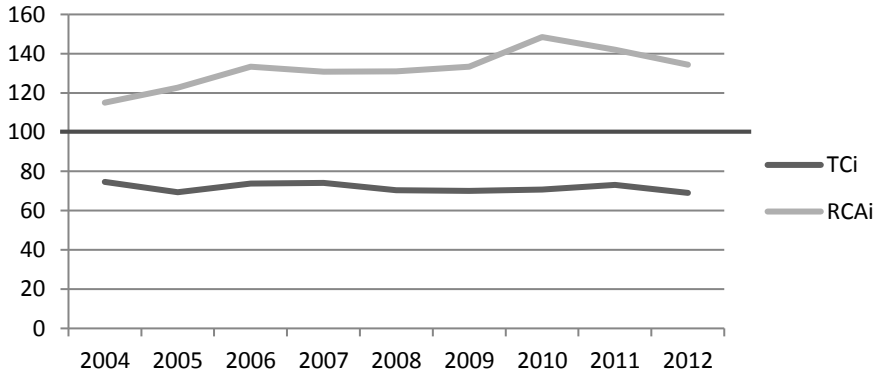
T – wszystkie towary,

X – eksport ujęty wartościowo.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Eurostat...

⁵ Szerzej na temat tych wskaźników i ich interpretacji zob. np. E. Sieggel, *International Competitiveness and Comparative Advantage: A Survey and a Proposal for Measurement*, CESifo Venice Summer Institute 2007, s. 4; T. Rynarzewski, A. Zielińska-Głębocka, *Międzynarodowe stosunki gospodarcze. Teoria wymiany i polityki handlu międzynarodowego*, PWN, Warszawa 2006, s. 29; J. Misala, *Współczesne teorie wymiany międzynarodowej i zagranicznej polityki ekonomicznej*, Wyd. SGH, Warszawa 2001, s. 245.

Rysunek 3. Kształtowanie się wartości wskaźników TC_i i RCA_i w handlu rybami i produktami rybnymi Polski w latach 2004–2012 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie tabeli 9.

Na podstawie analizy wartości indeksu TC_i można stwierdzić, że w latach 2004–2012 Polska nie specjalizowała się (nie wykazywała przewagi względnej/konkurencyjnej⁶) w towarach rybnych, ponieważ w całym badanym okresie wynosił on poniżej 100. Natomiast z kształtowania się wartości wskaźnika RCA_i wynika, że Polska miała przewagę komparatywną w artykułach rybnych na rynku unijnym w całym okresie 2004–2012, a co więcej – przewaga ta wykazywała tendencję rosnącą (RCA_i powyżej 100 we wszystkich latach analizowanego okresu – por. tabela 9 i rysunek 3). Na poziom wskaźnika TC_i niekorzystnie wpływał wzrost importu artykułów rybnych, ale przy malejących możliwościach produkcyjnych krajowego rybołówstwa był on z kolei koniecznym warunkiem rozwoju przetwórstwa rybnego i eksportu. Przy spełnieniu określonych warunków import ryb może być ważnym czynnikiem budowania przewagi komparatywnej i konkurencyjnej w produktach rybnych niewynikającej z przewagi w zasobach naturalnych rybołówstwa, ale z innych źródeł (np. dobrze rozwiniętego nowoczesnego sektora przetwórstwa rybnego na lądzie, wysokiego poziomu organizacji rynku rybnego i dystrybucji, korzyści aglomeracji itd.)⁷.

⁶ Przewaga konkurencyjna rozumiana jest tu jako dynamiczna reinterpretacja przewagi komparatywnej.

⁷ Za przykład rozwoju tego typu specjalizacji w produktach rybnych można uznać holenderski sektor rybny. Por. R. Knap, Światowy handel rybami i produktami rybnymi. Teoretyczne przesłanki i realne uwarunkowania rozwoju w świetle teorii handlu międzynarodowego, WN US, Szczecin 2011, s. 367–368.

Jak wiadomo, oba zaprezentowane wskaźniki mają pewne wady (tak jak zresztą większość mierników przewag względnych i konkurencyjnych)⁸, dlatego też dokładniejsza interpretacja zmian przewagi komparatywnej i konkurencyjnej Polski w sektorze rybnym wymaga bardziej szczegółowej analizy uwzględniającej znacznie większą liczbę czynników. Ze względu na ograniczone ramy objętościowe niniejszego artykułu ogólnej oceny pozycji Polski w unijnej gospodarce rybnej, dokonano na podstawie porównania wyników przeprowadzonej wcześniej analizy polskiego sektora rybnego z wynikami osiąganymi przez pozostałe kraje UE (por. tabela 10).

Tabela 10. Polska gospodarka rybną na tle gospodarek rybnych krajów UE w 2012 r.

Wyszczególnienie	Kraje UE-27					Polska
	min.	max	średnia	mediana	o.s.*	
Produkcja** (tys. t)	0,0	1 265,7	632,8	155,9	309,1	221,3
Przetwórstwo*** (mln €)	0,0	3 837,7	794,1	177,1	1 116,314	1 260,7
Konsumpcja*** (kg/osobę)	4,6	61,1	22,2	21,0	13,2	10,8
Eksport (mln €)	5,0	2 598,4	637,8	212,7	820,2	744,6
Import (mln €)	30,7	4 189,6	1 039,1	247,9	1 303,5	1 077,9
TC_i (%)	9,8	362,3	76,4	55,1	74,6	69,1
RCA_i (%)	0,0	711,1	175,8	109,9	198,1	134,4

* Odchylenie standardowe.

** 2011 r.

*** 2009 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *FishStatJ...*; *FAOSTAT...*; *Facts and Figures...*; Eurostat...

Na podstawie wcześniejszych rozważań i danych zawartych w tabeli 10 można stwierdzić, że w okresie członkostwa w UE międzynarodowa konkurencyjność i pozycja Polski w unijnej gospodarce rybnej uległa poprawie. Świadczy o tym zahamowanie silnej spadkowej tendencji w produkcji polskiego rybołówstwa, wzrost wartości produkcji przetwórstwa rybnego, konsumpcji i wartości polskiego eksportu ryb i produktów rybnych. W latach 2004–2012 Polska odnotowała zwiększenie się udziału we wszystkich wymienionych dziedzinach sektora rybnego UE, a w przetwórstwie rybnym oraz handlu artykułami rybnymi osią-

⁸ Szerzej na temat mankamentów tych i innych mierników zob. J. Misala, *Międzynarodowa konkurencyjność gospodarki narodowej*, PWE, Warszawa 2011, s. 143–178.

gnęła znacznie lepsze wyniki niż średnia wszystkich krajów UE-27 i w 2012 r. należała do pierwszej dziesiątki unijnych przetwórców i eksporterów rybnych (odpowiednio 7 i 8 miejsce). Pomimo pozytywnych tendencji w produkcji rybołówstwa (zmniejszenie skali spadku) oraz wzrostu spożycia artykułów rybnych w badanym okresie pozycja Polski w tych dziedzinach unijnej gospodarki rybnej była znacznie słabsza – zarówno wielkość produkcji polskiego rybołówstwa, jak i konsumpcji produktów rybnych w Polsce kształtowały się znacznie poniżej średniej dla wszystkich krajów UE-27 (por. tabela 10).

Podsumowanie

Z przedstawionych rozważań wynika, że w warunkach integracji i obowiązywania regulacji Wspólnej Polityki Rybackiej tendencje rozwoju polskiego sektora rybnego były pozytywne. W badanym okresie zwiększył się udział Polski we wszystkich dziedzinach unijnej gospodarki rybnej, a dodatkowo Polska wykazywała przewagę komparatywną i konkurencyjną w towarach rybnych.

Zjawiska te zasługują na szczególne podkreślenie w kontekście obniżania się wielkości polskich połowów i akwakultury, wskazują bowiem na kontynuację zapoczątkowanego już w latach 90. ubiegłego wieku procesu uniezależniania się rozwoju polskiego sektora rybnego od możliwości produkcyjnych krajowego rybołówstwa. Oznacza to także budowanie przewagi komparatywnej i konkurencyjnej polskiego sektora rybnego na fundamencie nowych źródeł (innych niż tradycyjna przewaga w zasobach naturalnych), takich jak różnice w zasobach pracy, bliskość źródeł zaopatrzenia w surowiec rybny i źródeł zbytu produktów rybnych, dobrze rozwinięte przetwórstwo rybne na lądzie, różnice technologii itd.

W kreowaniu tych nowych przewag bardzo ważną, a może nawet najważniejszą rolę odgrywały korzyści integracji Polski z UE w postaci m.in. dostępu do unijnych funduszy oraz zniesienia barier w przepływie towarów i kapitału.

Literatura

Eurostat, <http://ec.europa.eu/eurostat/>.

Facts and Figures on the Common Fisheries Policy. Basic Statistical Data, European Commission, Luxembourg 2010.

- Facts and Figures on the CFP. Basic Data on the Common Fisheries Policy*, European Commission, Luxembourg 2010.
- Facts and Figures on the Common Fisheries Policy. Basic Statistical Data*, European Commission, Luxembourg 2012.
- FAOSTAT, FAO Statistical Database, <http://faostat.fao.org/>.
- FishStatJ: Universal Software for Fishery Statistical Time Series*, FAO 2011, <http://www.fao.org/fishery/statistics/software/fishstatj/en>.
- Knap R., *Kierunki i czynniki przekształceń w polskim przetwórstwie rybnym w latach dziewięćdziesiątych*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego” 2002, nr 333.
- Knap R., *Światowy handel rybami i produktami rybnymi. Teoretyczne przesłanki i realne uwarunkowania rozwoju w świetle teorii handlu międzynarodowego*, WN US, Szczecin 2011.
- Misala J., *Współczesne teorie wymiany międzynarodowej i zagranicznej polityki ekonomicznej*, Wyd. SGH, Warszawa 2001.
- Misala J., *Międzynarodowa konkurencyjność gospodarki narodowej*, PWE, Warszawa 2011.
- Rocznik statystyczny gospodarki morskiej*, GUS, Warszawa–Szczecin (różne roczniki).
- Rynarzewski T., Zielińska-Głębocka A., *Międzynarodowe stosunki gospodarcze. Teoria wymiany i polityki handlu międzynarodowego*, PWN, Warszawa 2006.
- Sieggel E., *International Competitiveness and Comparative Advantage: A Survey and a Proposal for Measurement*, CESifo Venice Summer Institute 2007.

THE ROLE OF POLAND IN THE EUROPEAN UNION FISHERIES ECONOMY

Abstract

This paper presents the trend of development of the Polish fisheries sector to the EU in the period 2004–2012. The purpose of this article was to define the role of Poland in the EU fisheries economy and assessment of international competitiveness of Polish fisheries sector. The analysis shows that in the period of membership in the EU, the share of Poland in the Union production, processing, consumption and trade in fish products has increased. The increase in market share and development of the revealed comparative advantage index show an improvement in the international competitiveness of Polish fisheries sector.

Keywords: fisheries economy, international competitiveness, European Union

Translated by Renata Knap